

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1915 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrade bestämmelser rörande ersättning till vittnen och sakkunniga i rättegångsmål.

Närvarande: herrar Lindhagen, af Ekenstam, Trana, Stärner, greve Lagerbjelke*), Alexanderson, Lars Olsson, greve Spens, Dahl, Pettersson i Bjälbo, Schotte, Holmdahl, Svensson i Eskilstuna, Lindley i Söderhamn och Rehn.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 122, har herr *Carl Lindhagen* hemställt, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till:

1:o) erforderliga lagbestämmelser om ersättning åt vittnen och sakkunniga i rättegångsmål, i de fall då ersättning icke skall utgå av allmänna medel; samt

2:o) någon skälig förhöjning uti de ersättningar, som enligt 1886 års lag skola av allmänna medel utgå till vittnen i brottmål.»

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anförde följande:

»Uti 17 kap. 5 § rättegångsbalken stadgas att den, som vittne påkallat, skall betala vittnets resekostnad och taring efter dess värdighet. Sämjas de ej därom, skall domaren lägga dem emellan, som skäligt prövas.

Motionen.

Av lagrummets lydelse framgår, att meningens varit att tillerkänna vittne endast rese- och traktamentsersättning. Emellertid har vid domstolarne utbildat sig en praxis att tillerkänna vittne ersättning jämväl för tidspillan, besvär ävensom andra omkostnader än de ovan nämnda, även då ersättningen ej skall på sätt särskilt är stadgat utgå av allmänna medel. Denna praxis grundar sig på uppenbar billighet i många fall.

Däremot gör lagens gammalmodiga uppfattning, att vittne skall ha betalt efter sin värdighet, sig mycket ofta fortfarande gällande på ett sätt, som verkligen icke är upplyftande varken för vittnaena, parterna eller domstolen. Vid domstolens prövning av vittnesersättningar tages ganska allmänt hänsyn till vittnets rang och i synnerhet förmögenhetsställning. En gammal domstolspraxis är, mångenstädes åtminstone, att ett vittne, vars anspråk blivit bestritt såsom för högt, tillfrågas om beloppet av sin taxering såsom en värdig mätare på vittnets värdighet. Lagens bestämmelse har också verkat demoraliserande på den allmänna uppfattningen i denna fråga. Ett förmöget vittne vet ofta knappast, hur högt han skall uppskatta sitt inställelsebesvär. Att avläggande av vittnesmål är en av lagen påbjuden medborgerlig plikt, har nästan fallit i glömska. En ganska vanlig föreställning är att man, åberopad som vittne, bör tillåta sig att passa på tillfället och göra en liten affär.

Parterna komma vidare på detta sätt att obehörigen betungas. Det drabbar dessutom orättvist, då den, som måste åberopa ett förmöget vittne, får vidkännas en dryg utgift, under det att den, som har turen att kunna åberopa ett fattigt vittne, slipper undan vida billigare.

Parterna bliva också alltmer utan allt skydd mot överdrivna ersättningsanspråk från vittnen. Det är nämligen sedan länge sed bland saksförarne att ej vid domstolen framställa någon anmärkning mot de av motparten eller av vittnen fordrade ersättningar för inställelse vid domstolen. Det anses ur advokatsynpunkt vara god ton, som man för sitt anseendes skull bör uppehålla, att utan småaktighet medgiva vad motpartens vittne begär. Rättegångskostnaden ökas på detta sätt avsevärt för parterna genom att saksförarnes praxis ej lämnar dem tillräcklig frihet att överväga vad vittnet skäligen bör ha och vad huvudmannen kan gå i land med att betala, därest han blir ålagd att i sista hand vidkännas ersättningen.

En välgörande motsättning till detta oeffterrättlighetstillstånd möter i Tyskland, där genom en förordning av den 30 juni 1878 med däri den 17 maj 1898 vidtagna ändringar bestämmas vissa latituder för er-

sättning åt vittnen och sakkunniga i rättegångsmål. För vållad tidsförlust äger vittne utfå ersättning med ett belopp, växlande mellan 10 pfennige och 1 mark för varje timme. Dylik ersättning bestämmes med hänsyn till den sysselsättning vittnet nödgas försumma genom sin inställelse och utgår för en tid av högst 10 timmar för dag. Personer i mindre lycklig ekonomisk ställning erhålla ovan angivna minimiersättning, även om de genom inställelsen icke förlorat någon arbetsförtjänst. Reseersättning, uppgående, där vittnets personliga förhållanden eller yttre omständigheter föranleda användande av transportmedel, till belopp, som innebär skälig gottgörelse för vittnets därigenom åsamkade kostnader, och i övriga fall till 5 pfennige för varje påbörjad kilometer från domstolslokalen. Nödgas vittnet för sin inställelse inför domstolen begiva sig utom sin hemort, kan vittnet därjämte tillerkännas traktamentsersättning, vilkens storlek bestämmes efter vad med avseende å vittnets personliga förhållanden kan anses påkallat, dock ej med högre belopp än 5 mark för varje dag och 3 mark för varje nattkvarter.

Uti det i riksdagen så många gånger förolyckade förslaget till ny lagstiftning om bevisning inför rätta, enligt vilket vittne är berättigat till ersättning för »resekostnad, uppehälle och tidsspilla», är visserligen i fråga om vittnesersättning hänvisningen till vittnets värdighet borttagen samt bibehållen endast bestämmelsen, att domstolen skall fastställa ersättningen efter vad som provas skäligt. När en sådan lagstiftning om bevisning inför rätta kommer till stånd, synes emellertid vara särdeles ovisst. Dess antagande skulle för övrigt icke giva uttömmande bestämmelser i ovan angivna syfte samt utgör icke heller något hinder för ett fortsatt skattande åt nuvarande praxis, vilken en gång rotfästad nog kommer att mångenstädes hålla sig vid liv så länge som möjligt. En reglering i lag däremot av vittnesersättningsbeloppen skulle i ett slag föra domstolarnes praxis in på de rätta vägarne samt genom sin tillvaro även bliva vägledande för de frivilliga överenskommelserna mellan parter och deras vittnen.

Om ersättning till vittne begränsas på sätt ovan ifrågasatts erfordras särskilda bestämmelser om ersättning i vissa fall åt sakkunnige, som inkallas såsom vittnen. I oförmälda tyska förordning stadgas, att domstolen kan tillerkänna i rättegångsmål hörd sakkunnig gottgörelse för åsamkad tidsförlust med dubbelt så högt belopp som tillkommer vittne eller med högst 2 mark i timmen och 20 mark per dag. Beträffande rese- och traktamentsersättning gälla däremot samma regler som ovan angivits i fråga om vittnen. Dessutom kan den sakkunnige tilldelas ersättning för de kostnader, som föranledas av förarbetena för

det utlåtande, som skall av honom avgivas. Vid svårare undersökningar och utredningar kan han därjämte på begäran erhålla ersättning för sitt arbete med belopp, som euligt gängse förhållanden kan anses skäligt.

En utredning i förevarande ämne bör inbegripa även frågan om reseersättning, varom i allmänhet ej givits några regler.

I lagen den 4 juli 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål, bland vilka även inbegripas personer, som av åklagare eller domstol inkallats för att upplysningsvis höras, lämnas mera detaljerade bestämmelser i ämnet, kompletterade dessutom genom en kungörelse av samma datum angående ordningen för utbetalning av nämnda ersättning. Enligt denna lag äger vittne att, såframt vittnet äskar ersättning och domaren prövar sådant skäligt, för sin inställelse njuta ersättning av allmänna medel med högst tre kronor till vittnets uppehälle för varje dag, som för resan och vistandet vid domstolen erfordras, och dessutom, därest vittnets hemvist är beläget på minst 5 kilometers avstånd från det ställe, där domstolen sammanträder, skjutspenningar för en häst fram och åter eller, där järnvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del därav begagnas, avgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt. Därjämte förekommer föreskrifter om förskottsbetalning för bekostande av inställelse, varom föreskrifter för närvarande alldeles saknas i andra mål, men upptagite i det förenämnda lagförslaget. Man finner av denna lagstiftning, att beloppet för vittnesersättningen fixerats och bestämts lika för alla vittnen. Om dagarvudet högst tre kronor kan emellertid å andra sidan sägas, att det numera allmänt klagas av vittnen, som skola enligt 1886 års lag erhålla ersättning av statsmedel, över att de ej få sina effektiva utgifter betäckta. Frånvaro av rätt till reseersättning, om väglängden ej uppgår till fulla fem kilometer, uppväcker också ofta missnöje (den tyska lagstiftningen uppdrager gränsen vid två kilometer). Å andra sidan är det naturligtvis av vikt att spara på statens hårt anlitade kassa. Men nog förtjänar det ett övervägande, huruvida ej någon löne-reglering kan bestås även dessa vittnen. Ätminstone bör hänsyn tagas till vissa fall, såsom då ett vittne kan styrka, att det nödgats i sin anställning leja någon för sig mot högre ersättning än vittnet skulle få uppbära, eller ej kunnat undgå att betala högre utgifter för sin inställelse än som betäckas av den stadgade ersättningen.

Grundsatsen bör vara att vittnen skola ha måttligt men tillräckligt betalt och icke såsom nu hos oss i vissa mål godtyckligt och ofta omåttligt och i andra otillräckligt. Anses emellertid ingen höjning

böra ske i de enligt 1886 års lag utgående ersättningarna, synes mig i alla fall nödigt att, på sätt i nämnda författning skett, åtskilligt reglera ersättningen i andra mål.

Vid 1908 års riksdag väcktes av undertecknad en motion i förenämnda syften. Inom lagutskottet delade sig meningarne mellan dels ett av majoriteten förordat bifall till förslaget, såvitt det avsåge ersättning åt vittne i rättegångsmål, då ersättning icke skall utgå av allmänna medel, dels uttalade sympatier för förslaget om höjda ersättningar av allmänna medel enligt 1886 års lag, dels yrkande om avslag å båda sakerna och dels sympatier för bifall till dem båda. Andra kammaren biföll lagutskottets hemställan om bifall till den förra delen av motionen, varemot första kammaren biföll yrkandet om avslag å motionen i sin helhet.»

Såsom motionären erinrat, voro de i förevarande motion berörda spörsmål år 1908 föremål för riksdagens prövning. Uti en vid nämnda riksdag väckt motion, nr 195 inom andra kammaren, hemställde motionären, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för riksdagen av förslag till särskild lagstiftning om ersättning till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål. I anledning av omförmälda motion hemställde lagutskottet i avgivet utlåtande (nr 55), att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser rörande ersättning åt vittnen i rättegångsmål, i de fall då ersättning icke skall utgå av allmänna medel. Till utlåtandet anmäldes reservationer dels av motionären beträffande vissa delar av motiveringen till utskottets utlåtande, dels ock utav sju av utskottets övriga ledamöter, vilka på olika grunder förklarade sig anse, att utskottet bort hemställa, att ifrågasvarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Vid ärendets behandling i kamrarna avslogs motionen utan votering i första kammaren, varemot andra kammaren, likaledes utan votering, biföll utskottets hemställan.

*Utskottets
yttrande.*

I nu förevarande framställning har motionären till en början föreslagit, att lagbestämmelser måtte meddelas angående ersättning åt vittnen och sakkunnige i de fall, då ersättning icke skall utgå av allmänna medel.

Till stöd för sin ovan omförmälda hemställan i ämnet anförde 1908 års lagutskott angående föreliggande fråga, bland annat, följande:

»Det allmänna stadgandet rörande skyldighet för den, som är kallad till vittne, att inställa sig inför domstolen ävensom om vittnes rätt till ersättning återfinnes i 17 kap. 5 § rättegångsbalken och är av följande lydelse: 'Ej må någon, som till vittne nämnd varder, draga sig vittnesmålet undan; gör han det, have domaren våld att hålla honom därtill genom vite eller fängelse, där han ej orkar böta. Den vittne påkallat, betale ty sin resekostnad och tärning efter dess värdighet. Sämjas de ej därom; lägge dem domaren så emellan, som skäligt prövas.' Enligt vad lagrummets ordalydelse giver vid handen, har lagstiftaren avsett att tillerkänna vittne endast rese- och traktamentsersättning. Såsom motionären erinrat, har emellertid, med undantag för de fall, då vittnesersättning, jämlikt vad därom är särskilt stadgat, utgår av allmänna medel, vid domstolarna utbildat sig en praxis, som går utöver dessa lagens stadganden. Sålunda torde, även då rätten har att yttra sig över vittnesersättningsanspråk, vittne, som befinner sig i mindre goda ekonomiska omständigheter, så gott som undantagslöst, efter därom framställd begäran, för sin inställelse inför rätten tillerkännas ett belopp, vilket utgör skälig gottgörelse icke blott för resekostnad och tärning utan även för tidsförlust och därigenom förorsakad förlust av inkomst, för vikariatsersättning och dylikt. Vid åtskilliga domstolar lär praxis till och med förete en så stor avvikelse från gällande lag, att även vittnen, vilkas ekonomiska ställning är mycket god, tilldelas ett rundligt tilltaget belopp, vari då ingår ersättning jämväl för tidsförlust m. m. Såvitt utskottet har sig bekant, torde det dock vara mera sällan, som vittnets förmögenhetsförhållande fått vara normerande för det vittnet tilldömda beloppets storlek.

Såsom framgår av det åberopade lagrummet, har domstolen att yttra sig rörande vittnesersättning endast då enighet därom icke kan uppnås. Det ofta och alltmera allmänt överklagade missförhållandet, att rättegångskostnaderna och däribland vittnesersättningarna i flera fall utgå med allt för höga belopp, lär mera sällan förekomma, då domstolen varit i tillfälle att vid bristande överensstämmelse mellan parterna eller mellan dem och vittnet därom uttala sig. Fastmera torde de mången gång oskäligt höga rättegångskostnaderna bero därpå, att parterna eller deras ombud förklara sig icke hava något att erinra mot de ersättningsbelopp, som av vittnen eller motparten begäras. Tvivelsutan bidrager härtill ofta den förhoppningen, att vid målets slutliga avgörande dessa kostnader skola stanna å vederparten. Såvidt utskottet kan döma, förekommer det emellertid icke i så stor utsträckning att oskäliga ersättningsbelopp bliva utdömda, när parterna själva utföra

sin talan, enär dessa hava större intresse än ombuden därav, att rättegångskostnaderna så mycket som möjligt begränsas, och följaktligen äro mera benägna att hänskjuta de framställda ersättningsanspråken till domstolens prövning.

Det torde icke vara något tvivel underkastat, att den praxis, som sålunda vunnit insteg och som synes hota att alltmera gripa omkring sig, skall vara ägnad att bortskymma gällande lags uppfattning av vittnesplikten såsom en allmänt medborgerlig skyldighet, vars fullgörande visserligen bör kunna medföra ersättning, men endast med belopp, som skäligen kan anses motsvara vittnets utgifter för inställelse inför rätten. Visserligen står det part öppet att vädja till domstolens avgörande gentemot överdrivna ersättningsanspråk av vittnen och att, om han ej åtnöjes med domstolens beslut, däröver föra talan i högre rätt, men, om icke något åtgöres för att förhindra den praxis i omnämnda hänseende, vilken uppkommit vid sidan av gällande lag, är det fara värt, att parterna i allt mindre omfattning skola anse sig befogade att framställa någon erinran mot oskäligen anspråk och därigenom rättegången bliva förenad med onödigt stora kostnader. I likhet med motionären finner därför utskottet anledning föreligga för meddelande av lagbud, vilka fastställa de gränser, inom vilka domstol äger att utdöma gottgörelse åt vittne.»

Såsom motionären framhållit, torde en av anledningarna till att rättegångskostnaderna ej sällan för parterna bliva betungande vara att söka däri, att de vittnesersättningar, som parterna nödgats utgiva, ofta uppgå till belopp, vilkas storlek icke synes stå i överensstämmelse med vittnespliktens karaktär av en allmän medborgerlig plikt. På sätt i motionärens framställning jämväl påpekats, torde det vara obestridligt, att den part, som påkallat vittnesförhör, ofta visar sig obenägen att söka nedbringa vittnesersättningens belopp, ävensom att nämnda obenägenhet merendels har sin grund i hänsyn till det av honom åberopade vittnet och en förhoppning, att kostnaderna för vittnesförhöret jämte partens rättegångskostnader i övrigt slutligen skola falla å motparten.

Frågan, huruvida domstol må äga behörighet att ex officio pröva befogenheten av framställt anspråk å ersättning för vittnesinställelse, torde för närvarande vara föremål för delade åsikter. Å ena sidan framhålles, att den uppfattningen, att domstolarna skule äga befogenhet att nedsätta vittnesersättning, även om vittnet och den part, som påkallat vittnesförhöret, äro om beloppet ense, synes stå i strid med lagens bokstav och andan i 1734 års lagstiftning. Å andra sidan

betonas, att en ensidig tillämpning av den s. k. dispositionsprincipen i förevarande hänseende i hög grad bidrager till att blottställa parternas intressen och ur denna synpunkt måste anses förkastlig.

I sin till 1911 års riksdag avgivna ämbetsberättelse anförde dåvarande justitieombudsmannen B. Hasselrot i förevarande ämne följande: »Under utövning av justitieombudsmansämbetet har jag iakttagit, att domstolar understundom ansett sig befogade att nedsätta beloppet av den ett vittne tillkommande ersättning för inställelse vid rätten under vad den part, som begärt vittnets hörande, förklarar sig villig att erlägga. En dylik uppfattning kan emellertid icke anses riktig. Uppenbart är, att från partens sida lämnat medgivande i fråga om det av vittnet fordrade ersättningsbeloppet utan vidare undandraget samma belopp varje prövning från domstolens sida. Domstolen kan därvid intet annat hava att göra än att utdöma vad å ena sidan fordrats och å den andra sidan medgivits. I överensstämmelse härmed är ock stadgat i 17 kap. 5 § rättegångsbalken: 'Den vittne påkallat, betale ty sin resesekostnad och taring, efter dess värdighet. *Sämjas de ej därom; lägge dem så domaren emellan, som skäligt prövas.*' Till stöd för att domstolen skulle äga prövningsrätt även i det fall, att parten och vittnet äro ense om ersättningsbeloppets storlek, har anförts, att det måste åligga domstolen att skydda motparten, vilkens berättigade intressen kunna trädas för nära, i händelse sådan prövningsrätt icke förefunnes. Detta resonemang vilar emellertid på en missuppfattning i fråga om domstols skyldighet vid bestämmande av storleken utav rättegångskostnadsersättning. Prövas den part, på vars begäran vittnet hörts, skola erhålla ersättning för rättegångskostnaden, och finnes däri böra ingå jämväl utgift för vittnets hörande, kan den omständighet, att parten och vittnet enats om ett visst belopp såsom godtgörelse för vittnets inställelse, vilket belopp alltså utdömts, icke ådraga motparten ovillkorlig skyldighet att gälda hela detta belopp. Det åligger domstolen att pröva beloppets skälighet utan hänsyn till det föregående beslutet, vilket sålunda icke berör motpartens rätt.»

Den rättsuppfattning i nu föreliggande fråga, för vilken justitieombudsmannen sålunda gjort sig till tolk, torde för närvarande vinna tillämpning vid de flesta av landets underdomstolar. Såsom framgår av det här ovan citerade anförandet, torde emellertid jämväl den motsatta uppfattningen, enligt vilken domstol ex officio må pröva frågan om vittnesersättningens storlek, göra sig gällande vid åtskilliga underrätter inom landet.

I likhet med motionären och 1908 års lagutskott finner utskottet,

att ifrågavarande ämne bör göras till föremål för utredning samt att positiva lagbestämmelser böra meddelas i syfte att utgöra grundval för en enhetlig rättstillämpning å förevarande område. Den växlande rättspraxis, som för närvarande råder vid svenska domstolar i en för allmänheten så betydelsefull fråga som den förevarande, torde nämligen icke stå i överensstämmelse med de anspråk, som med skäl torde kunna ställas på en god rättsskipning. Den snara lösningen av föreliggande fråga är desto mera eftersträfvansvärd, som gällande lagbestämmelser icke allenast äro ofullständiga utan jämväl i övrigt torde vara föga ägnade att tillgodose parternas befogade intressen. Enligt utskottets förmenande är således förevarande spörsmål av den art, att detsamma ej behöver eller bör uppskjutas i avvaktan på rättegångsreformens slutliga genomförande. De detaljerade föreskrifterna i detta ämne torde lämpligen, liksom redan skett genom 1886 års lag om ersättning till vittnen i brottmål, böra få sin plats i en särskild författning vid sidan om de allmänna bestämmelserna rörande bevisning inför rätta.

Vidkommande frågan om grundlinjerna för en blivande lagstiftning i ämnet får utskottet till en början såsom ett huvudsakligt önskemål framhålla, att domstolarna böra tillerkännas rätt att ex officio pröva frågan om vad vittne skäligen bör tilldömas i ersättning för sin inställelse. Den omständigheten, att domstol utrustades med ifrågavarande befogenhet, skulle otvivelaktigt bidra till att parternas intressen i nu förevarande hänseende tillvaratoges, utan att vittnenas rätt därigenom komme att äventyras. Gällande lags bestämmelse, att vittnesersättning skall bestämmas med hänsyn till vittnets värdighet, finner utskottet i likhet med motionären icke böra bibehållas. Denna uppfattning har jämväl kommit till uttryck i det förslag till ny lagstiftning om bevisning inför rätta, som vid upprepade tillfällen vilat på riksdagens bord. På sätt motionären anmärkt, synes det stå i strid med vittnespliktens allmänna karaktär, att en part nödgas utbetala avsevärt högre ersättning till ett vittne, som är att räkna till de i ekonomiskt avseende bättre lottade, än till ett mera obemedlat vittne. Såsom i motionen omförmäles, regleras ifrågavarande förhållanden i Tyskland genom en författning av den 30 juni 1878 angående ersättning åt vittnen och sakkunnige i rättegångsmål med däri den 17 maj 1898 vidtagna förändringar. Utskottet finner det kunna ifrågasättas, huruvida icke, på sätt motionären föreslagit, de bestämmelser, som i nu förevarande hänseende meddelats i tysk rätt, åtminstone i vissa avseenden skulle kunna tjäna till ledning för en svensk lagstiftning i ämnet. Om detta skulle bliva fallet, synes

det utskottet emellertid lämpligt, att latituderna för de olika arterna av vittnesersättningar göras rymligare än de i omförmälda tyska författning föreskrivna, på det att vittne i varje särskilt fall må kunna erhålla en efter omständigheterna lämpad, skälig gottgörelse för sin inställelse. Det torde ligga i sakens natur att med vittne i förevarande hänseende bör jämsställas person, som på föranstaltande av part inkallats till domstol för att utan ed upplysningsvis höras.

För det fall att ersättningarna till vittnen på ifrågasatt sätt begränsades, torde, såsom motionären jämväl påpekat, särskilda bestämmelser böra meddelas rörande gottgörelse åt sakkunniga vittnen i rättegångsmål. De skäl, som tala för att ersättningarna till vittnen i allmänhet nedbringas till vad som står i överensstämmelse med vittnespliktens allmänna karaktär av social plikt, torde nämligen icke i samma grad kunna åberopas beträffande gottgörelsen till personer, vilkas inkallande till domstol uteslutande eller huvudsakligen föranledes av personlig, på insikter, skicklighet eller erfarenhet grundad sakkunskap med avseende å visst spörsmål. På sätt i motionen omnämnes, har nu berörda synpunkt jämväl kommit till uttryck i förenämnda tyska författning.

I likhet med motionären anser utskottet, att en utredning i ämnet bör komma att omfatta jämväl frågan om reseersättning. Medan i tysk rätt ovanberörda författning reglerar även hithörande förhållanden, saknas i svensk rätt varje lagbestämmelse i förevarande hänseende.

Uti nu ifrågavarande framställning har motionären slutligen hemställt, att bestämmelser måtte meddelas, enligt vilka högre ersättning än den, som för närvarande högst må utdömas, skulle kunna tillerkännas personer, vilka av allmän åklagare eller domstol inkallas att såsom vittnen eller upplysningsvis höras i brottmål. Ändamålet med ifrågavarande ersättningar är att förhindra, att vittnespliktens fullgörande förenas med uppoffringar, som i all synnerhet för de mindre bemedlade måste kännas alltför betungande. För att sistnämnda uppgift må kunna fyllas, bör ersättningens storlek om möjligt lämpas efter vittnets verkliga omkostnader. Då maximibeloppet för trakamentsersättningen åt vittnen i brottmål år 1900 höjdes från en krona 50 öre till tre kronor, torde sistnämnda belopp möjligen hava varit för ändamålet tillräckligt. Under de sist förflutna femton åren har emellertid penningvärdet i hög grad sjunkit, vilket i sin tur haft till följd, att levnadsomkostnaderna avsevärt stigit. På grund härav torde maximibeloppet för trakamentsersättningen numera vara alltför lågt. Särskilt gäller detta exem-

pelvis i fall, då till vittnen inkallas mindre bemedlade personer, vilka bo så långt från den plats, där vederbörande underrätt är belägen, att de, för att iakttaga inställelse, nödgas ådraga sig särskilda utgifter för kost och nattläger utom hemmet. Också lära erfarenheterna från underrätter i skilda delar av landet giva vid handen, att ifrågavarande maximibestämmelse ofta ger anledning till berättigat missnöje. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra helt allmänt förorda, att förenämnda maximibelopp höjes. Domstolarna hava visat en benägenhet att i regel tillerkänna vittne det nu stadgade maximibeloppet. Om sistnämnda belopp generellt höjdes, torde det kunna befaras, att det det nya maximibeloppet komme att betraktas såsom normal ersättning, vilket emellertid i sin tur skulle komma att förorsaka, att statsverket åsamkades alltför dryga kostnader. Utskottet vill därför i stället föreslå, att det nuvarande maximibeloppet för normala fall bibehålles, men att åt domstolarna inrymmes befogenhet att, då särskilda skäl därtill äro, utdöma högre ersättningsbelopp.

På sätt i motionen omnämnes, utgår reseersättning till ifrågavarande vittnen enligt nu gällande lag endast under förutsättning, att vederbörandes vistelseort är belägen å minst fem kilometers avstånd från den plats, där domstolen sammanträder. I likhet med motionären finner utskottet, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke, såsom förhållandet är enligt tysk rätt, reseersättning må kunna beredas vittnen jämväl i sådana fall, då den väglängd som måst tillryggaläggas understiger fem kilometer. Någon viss kortare minimisträcka torde emellertid i sådant fall böra bestämmas. I förevarande hänseende må erinras, att enligt gällande resereglemente för extra förrättning, vilken det åligger någon att verkställa på grund av ämbete eller tjänstebefattning, reseersättning må åtnjutas, därest förrättningen utföres på avstånd, överstigande två kilometer från förrättningsmannens bostad.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av herr Lindhagens förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande,

1) huruvida icke lagbestämmelser rörande ersättning åt vittnen i rättegångsmål, i de fall då ersättning icke skall utgå av allmänna medel, lämpligen borde i ovan angivna avseenden utfärdas; samt

2) huruvida icke lagen den 4 juni 1886 angående

ersättning till vittnen i brottmål borde ändras i syfte att till vittne må *dels*, efter domstolens prövning för särskilda fall, kunna utgå dagtraktamente med högre belopp än tre kronor, *dels ock* utgivas reseersättning jämväl då avståndet mellan vittnets vistelseort och den plats, där domstolen sammanträder, understiger fem kilometer;

ävensom därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill övervägandet må giva anledning.

Stockholm den 29 april 1915.

På laguskottets vägnar:

CARL LINDHAGEN.
